

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

1. Предмет і метод адміністративного права. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права.
2. Система адміністративного права.
3. Джерела адміністративного права. Систематизація адміністративного законодавства.
4. Адміністративне право як галузь права, як галузь правової науки та як навчальна дисципліна.
5. Механізм адміністративно-правового регулювання.
6. Норми адміністративного права. Адміністративно-правові відносини.

1. Предмет і метод адміністративного права. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права.

Адміністративне право - це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що формуються під час забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесу державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку.

Адміністративне право є самостійною галуззю права, яка характеризується надмірною мобільністю, комплексним характером, відрізняється від інших галузей права предметом і методом правового регулювання.

Говорячи про **предмет правового регулювання** слід зосередити увагу на тих суспільних відносинах, на врегулювання яких спрямовані норм відповідної галузі. Якщо раніше адміністративне право традиційно розглядалося як система норм, спрямована на врегулювання відносин у галузі державного управління, то на сьогоднішній день її роль і призначення істотно змінилися. Перехід від державоцентристських до людиноцентристських пріоритетів адміністративно-правового регулювання зумовили зміну акцентів у спрямуванні адміністративно-правового регулювання, виділили у системі суб'єктів адміністративно-правових відносин на перший план особу з її правами, законними інтересами, свободами. Головне ж призначення держави в особі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування забезпечити належний рівень реалізації особою своїх права, свобод та законних інтересів у виконавчо-розпорядчій сфері відносин. Все це і обумовило істотну зміну предмету адміністративного права.

Предметом адміністративного права (що вона регулює) є суспільні відносини, що формуються:

- у процесі державного управління економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами, а також реалізації повноважень виконавчої влади, делегованих державою органам місцевого самоврядування, громадським організаціям та деяким іншим недержавним інституціям;

- у процесі діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо забезпечення реалізації та захисту в адміністративному порядку прав і свобод громадян, надання їм, а також юридичним особам різноманітних адміністративних (управлінських) послуг;

- у процесі внутрішньої організації та діяльності апаратів усіх державних органів, адміністрацій державних підприємств, установ та організацій, а також у зв'язку з проходженням державної служби або в органах місцевого самоврядування;

- у зв'язку з реалізацією юрисдикції адміністративних судів і поновлення порушених прав громадян та інших суб'єктів адміністративного права;

- під час застосування заходів адміністративного примусу, включаючи адміністративну відповідальність, щодо фізичних і юридичних осіб.

Будь-яку галузь характеризує і своєрідний **метод правового регулювання** як

сукупність способів, засобів, прийомів, що використовуються законодавцем для забезпечення регулюючої дії норм адміністративного права.

В адміністративному праві використовуються способи регулювання, що властиві обом загальним методам правового регулювання - імперативному та диспозитивному. Для адміністративного права характерні такі **методи правового регулювання**:

- **метод влади - підпорядкування** (субординації) або метод **прямого розпорядництва**, коли одна сторона відносин є юридично владною, а інша - юридично підвладною (наприклад, відносини між податковою адміністрацією та платниками податків, між інспектором ДАІ та учасниками дорожнього руху).

- **метод рекомендацій** - рекомендації суб'єкта відносин здобувають правову силу за умови прийняття її іншим учасником;

- **метод узгодження** (координації) - він регулює відносини між учасниками, які не перебувають між собою у підпорядкуванні;

- **метод рівності** - означає, що суб'єкти, які знаходяться на одному рівні державного механізму, здійснюють спільні дії у формі адміністративного договору.

Сутність методів адміністративного права полягає у:

- **встановленні певного порядку дій** - приписи до дій за відповідних умов і належним чином, передбачених відповідною адміністративно-правовою нормою;

- **заборона певних дій** під страхом застосування відповідних юридичних засобів впливу (заборона направлення скарг громадян на розгляд тим посадовим особам, чиїх дії є предметом скарги, за порушення даної заборони винні посадові особи несуть дисциплінарну відповідність);

- **надання можливостей вибору одного із передбачених адміністративно-правовою нормою варіантів належної поведінки**

(наприклад, надання посадовим особам можливості прояву самостійності при вирішенні питання про застосування до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, того чи іншого адміністративного стягнення або звільнення його від відповідальності);

- **надання можливості чинити або не чинити дії**, передбачені адміністративно-правовою нормою у визначених нею умовах (громадянин сам вирішує питання, чи варто оскаржувати дії посадових осіб, які він оцінює як протиправні).

3. Система адміністративного права.

Система адміністративного права - це його внутрішня структура. Вчені-адміністративісти традиційно вважають, що адміністративне право складається із Загальної та Особливої частин.

Загальна частина об'єднує норми, які регулюють (визначають):

- загальні принципи державного управління;
- правове становище суб'єктів адміністративного права;
- форми і методи управлінської діяльності;
- адміністративно-правові режими;
- адміністративну відповідальність;
- адміністративний процес;
- засоби забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні.

Особлива частина включає норми, які регулюють управління у окремих галузях народного господарства (економіці, сільському господарстві, транспорті, підприємницькій діяльності, адміністративно-політичній діяльності, міжгалузеве управління тощо).

Останнім часом в літературі виділяють додатково й **Спеціальну частину**, яка об'єднує норми, що регулюють адміністративно-правову діяльність суб'єктів управління конкретними сферами (адміністративна діяльність органів митного контролю, органів внутрішніх справ тощо).

Зміст частин взаємопов'язаний й складає єдине ціле.

Окрім того, в науці адміністративного права його систему розглядають й у іншому аспекті. **Як сукупність:**

- **адміністративно-правових інститутів**, тобто груп норм адміністративного права, які регулюють взаємопов'язані тісно однорідні суспільні відносини (інститут адміністративної відповідальності, інститут державної служби, інститут державного управління тощо);

- **адміністративно-правових норм** - конкретних формально-визначених загальнообов'язкових правил поведінки у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку.

Автори Академічного курсу з адміністративного права виділяють додатково підгалузі адміністративного права як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини в певній сфері, котра виокремлюється в межах загального предмета адміністративного права. До таких підгалузей вони відносять транспортне право, будівельне право, енергетичне право, адміністративно-деліктне право, адміністративно-процедурне право.

Велике значення мають **принципи адміністративного права**, як основні наукові ідеї, об'єктивно зумовлені та стабільні підстави, згідно з якими сформована вся система адміністративного права. Принципи поділяються на **загальні** (законність, гуманізм, демократизм, рівність суб'єктів тощо) й **спеціальні** (спеціальне регулювання компетенції та взаємовідносин органів управління (посадових осіб) між собою; взаємозв'язок матеріальних і процесуальних норм тощо).

4. Джерела адміністративного права. Систематизація адміністративного законодавства.

Джерела адміністративного права - це зовнішні норми вираження адміністративно-правових норм.

Той факт, що адміністративне право регулює значну кількість суспільних відносин різноманітного обсягу й зумовлює чисельність джерел адміністративного права. Джерела адміністративного права, можна сказати, складають певну систему в якій можна виділити:

1. Конституцію України;
2. Кодекс про адміністративні правопорушення України (7 грудня 1984 року);
3. Кодекс адміністративного судочинства України (6 липня 2005 року);
4. Закони України (наприклад, "Про державну службу", "Про звернення громадян", "Про освіту", "Про об'єднання громадян", "Про боротьбу з корупцією" тощо);
5. Постанови та розпорядження Верховної Ради України;
6. Укази та розпорядження Президента України;
7. Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;
8. Накази, інструкції керівників міністерств, державних комітетів, органів виконавчої влади зі спеціальним статусом;
9. Накази керівників державних підприємств, установ, організацій;
10. Нормативні акти місцевих рад та їх виконавчих органів (рішення, розпорядження);
11. Міжурядові угоди, ратифіковані Верховною Радою України;
12. Акти союзного законодавства, якщо вони не суперечать Конституції та законодавству України до прийняття аналогічних документів органами України.

В Україні постійно спостерігається процес систематизації адміністративного законодавства.

Систематизація - це упорядкування та удосконалення нормативного матеріалу, приведення його у певну систему. Систематизація здійснюється у двох формах: інкорпорація та кодифікація.

Інкорпорація адміністративного законодавства - зовнішня обробка чинного та недіючого нормативно-правового матеріалу й розташування його в певному порядку. Вона здійснюється з метою поліпшення пошуку нормативного матеріалу, наукових досліджень. Проводиться інкорпорація як органами держави, так і недержавними органами. Частіше її здійснюють інститути, комісії, вчені.

Кодифікація адміністративного законодавства - перегляд нормативно-правових актів з метою усунення протиріч між ними, створення нових правових актів, створення кодифікованих актів. Для адміністративного законодавства характерна часткова кодифікація, оскільки протягом довгого часу кодифікації підлягали лише адміністративно-деліктні норми. Так, у 1927 р. був прийнятий Адміністративний кодекс, у 1980 р. - Основи законодавства про адміністративні правопорушення СРСР та союзних республік, у 1984 р. - Кодекс про адміністративні правопорушення, у 1991 р. - Митний кодекс України, 2002 р. - новий Митний кодекс України, 2005 році - Кодекс адміністративного судочинства України. Отже, на сьогоднішній день кодифіковані адміністративно-деліктні норми, всі інші містяться в численних нормативно-правових актах різної юридичної сили. Проте, зараз ведеться робота по упорядкуванню законодавства, пропонується провести повну кодифікацію адміністративно-правових норм і створити Адміністративний кодекс України як сукупність кількох "кодексів", "томів", "книг", серед яких будуть Кодекс України про адміністративні проступки, Адміністративно-процедурний кодекс, Кодекс поведінки державних службовців та ін. Окрім того інтенсивно ведеться робота у напрямку підготовки нового кодифікованого адміністративно-деліктного акту, вже підготовлено проект Кодексу України про адміністративні проступки, проект Концепції реформування інституту адміністративної відповідальності в Україні. Отже, планується кодифікувати у більшості своїй переважно процесуальні норми, що ж до матеріальних, вони і надалі будуть залишатися у численних актах, що зумовлене неможливістю об'єктивного характеру для проведення їх кодифікації.

5. Адміністративне право як галузь права, як галузь правової науки та як навчальна дисципліна.

Адміністративне право як галузь права є однією з провідних галузей права України і належить до фундаментальних галузей права. Це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що формуються під час забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесу державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку.

Адміністративне право як навчальна дисципліна є обов'язковою у навчальних планах при підготовці майбутніх юристів. Слід зазначити, що як навчальна дисципліна, адміністративне право - більш широка категорія, ніж галузь права, тому що вона не лише вивчає питання правових норм, а й формує цілісну теоретичну абстраговану модель адміністративно-правового регулювання відповідних суспільних відносин. До цієї моделі входять такі складові, як правові відносини, суб'єкти адміністративного права, способи забезпечення законності, механізм адміністративно-правового регулювання тощо.

На сьогоднішній день адміністративне право як навчальна дисципліна з позицій педагогічної доцільності розподіляється на Загальну та Особливу частини. Останнім часом намітилася тенденція до виокремлення навчальної дисципліни «Адміністративний процес», а також ряду спецкурсів (наприклад, «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність» тощо). Метою викладення адміністративного права є формування у студентів навичок застосування чинного адміністративного законодавства, тлумачення норм адміністративного права.

Адміністративне право як правнича наука - це система поглядів, ідей, уявлень про адміністративне законодавство, державне управління, реформування й тенденції розвитку адміністративного права, його принципи, про адміністративне право зарубіжних країн. Як наука адміністративне право є ширшою категорією, ніж галузь права та навчальна дисципліна, тому що вона вивчає такі питання, які не входять у поняття галузі адміністративного права і не вивчаються в курсі зазначеної навчальної дисципліни, зокрема: перспективи реформування сучасного адміністративного права; співвідношення адміністративно-правових інститутів; взаємозв'язок адміністративного права з іншими юридичними та неюридичними (управління, державне управління, політологія, соціологія) науками; використання досягнень закордонної адміністративно-правової тощо.

Підтримуючи т.з. С.Стеценка, можна вважати, що **основними завданнями науки адміністративного права** є:

- створення нової доктрини українського адміністративного права з урахуванням демократичних перетворень, що відбуваються в державі;
- виявлення проблем адміністративного права та формулювання пропозицій з їх усунення;
- тлумачення адміністративно-правових норм;
- пошук нових способів забезпечення законності та дисципліни у державному управлінні;
- реформування системи органів виконавчої влади з метою оптимізувати її відповідно до потреб суспільного життя;
- розроблення нових понять і принципів, спрямованих на вдосконалення державної управлінської діяльності тощо.

6. Механізм адміністративно-правового регулювання.

Механізм адміністративно-правового регулювання - це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права. В механізмі адміністративно-правового регулювання прийнято виділяти органічні та функціональні складові. **Органічними складовими** частинами механізму адміністративно-правового регулювання слід вважати ті, що визначають суть самого явища механізму адміністративно-правового регулювання, тобто без яких не може відбуватися сам механізм. **Функціональними складовими** частинами механізму адміністративно-правового регулювання - ті, що значною мірою впливають на механізм адміністративно-правового регулювання, які не є обов'язковими його елементами.

Органічні складові частини механізму адміністративно-правового регулювання :

1. **Норми права** - загальнообов'язкові правила поведінки, встановлені з метою регулювання суспільних відносин.
2. **Акти реалізації норм права** - процес фактичного втілення в життя приписів правових норм через поведінку суб'єктів адміністративного права.
3. **Правові відносини** - вольові суспільні відносини, що виникають на основі норм права.

Функціональні складові частини механізму адміністративно-правового регулювання:

1. **Юридичний факт** - це конкретні життєві обставини, з якими пов'язані виникнення, зміна та припинення адміністративно-правових відносин. Самі по собі норми адміністративного права не діють, вони активізуються лише тоді, коли настають необхідні для їхньої дії життєві обставини.
2. **Правова свідомість** суб'єктів адміністративно-правового регулювання - система відображення правової дійсності у поглядах, почуттях, уявленнях людей про право. Правова свідомість складається з: а) правової психології; б) правової поведінки.

3. **Законність** - правовий режим суспільного життя, який характеризується неухильним дотриманням норм права всіма суб'єктами правових відносин. Законність сприяє якісному здійсненню державного управління. Для громадян законність являє собою засіб, за допомогою якого вони захищаються від порушення своїх прав, свобод і законних інтересів.

4. **Акти тлумачення норм права** - процес, спрямований на встановлення змісту норм права з метою їх правильної реалізації. Як офіційне так і неофіційне тлумачення норм права значною мірою впливає на функціонування механізму адміністративно-правового регулювання, оскільки належне тлумачення - одна з умов правильної реалізації норм права, яка, в свою чергу, приводить до регулювання відповідних суспільних відносин.

5. **Акти застосування норм права** - прояв владного веління компетентних державних органів, спрямований на забезпечення умов реалізації суб'єктивних прав та обов'язків учасників адміністративно-правових відносин.

Стадії механізму адміністративно-правового регулювання.

1. **Регламентация суспільних відносин** (розробка та прийняття правових норм, які формулюють правила поведінки для учасників суспільних відносин). На цій стадії відбувається правотворча діяльність компетентних державних органів зі створення правових норм і нормативно-правових актів.

2. **Виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.** Тут відбувається процес переходу від загального до конкретного, від загальних приписів правових норм до конкретної моделі поведінки того чи іншого суб'єкта адміністративного права.

3. **Реалізація (фактичне використання) суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.** На цій стадії фактично втілюються в життя приписи норм адміністративного права в реальну поведінку того чи іншого суб'єкта адміністративного права.

7. Норми адміністративного права. Адміністративно-правові відносини.

Адміністративно-правова норма - це формальне визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, встановлене та охороняєме державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку.

Особливості адміністративно-правових норм:

- 1) в них закріплюються відносини по керуванню, державному контролю, нагляду, внутрішньоорганізаційна діяльність;
- 2) метод впливу норм на суспільні відносини має, переважно, імперативний характер;
- 3) виконання приписів норм гарантується державою за допомогою системи засобів організаційно-роз'яснювального та суспільно-примусового характеру;
- 4) системність норм адміністративного права.

Мета адміністративно-правових норм:

1) **організація й регулювання** відносин у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку;

2) **інформаційна;**

3) **охорона** (забезпечення законності й дисципліни в у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку)

- 4) **заохочувальна** (стимулювання учасників відносин до участі, активізації ролі);
- 5) **соціально-моральна** (формування правосвідомості, ставлення до громадського порядку, безпеки тощо).

Види адміністративно-правових норм:

1) за спрямованістю змісту:

- що закріплюють порядок створення і правовий режим суб'єктів правовідносин;
- що визначають форми і методи управлінської діяльності;
- що встановлюють порядок проходження державної служби;
- що визначають способи і порядок забезпечення законності в державному управлінні;
- що регулюють державне управління окремими галузями народного господарства;
- що визначають права, обов'язки громадян у державному управлінні;
- що визначають підстави притягнення до адміністративної відповідальності та процедурні питання її реалізації.

2) за функціональним призначенням:

- регулятивні;
- правоохоронні;

3) за формою припису:

- зобов'язуючі (приписні) - зобов'язують здійснити певні дії;
- заборонні - забороняють вчиняти ті чи інші дії;
- дозвільні (управомочні, повноважні, диспозитивні) - управомочують діяти в рамках вимог норми, вчиняти активні дії;
- стимулюючі (заохочувальні) - забезпечують вплив на поведінку учасників правовідносин за допомогою засобів морального та матеріального характеру;
- рекомендаційні - надають учасникам правовідносин можливість пошуку найоптимальнішого варіанту поведінки.

4) за адресатами:

- для органів державної виконавчої влади;
- для інших державних органів;
- для державних службовців;
- для державних підприємств, установ, організацій;
- для недержавних підприємств, установ, організацій;
- для громадян, іноземних громадян, осіб без громадянства.

5) за змістом:

- матеріальні;
- процесуальні.

6) за межами дії:

- у просторі;
- у часі;
- за колом осіб.

7) за ступеням загальності:

- загальні;
- міжгалузеві;
- місцеві (локальні).

8) за повнотою викладення змісту:

- визначені (абсолютно визначені, відносно визначені);
- відсильні;
- бланкетні.

9) за юридичною силою нормативних актів, у яких норми зафіксовані:

- що містяться у законах;
- що містяться в указах, розпорядженнях;
- що містяться в постановах;

- що містяться в рішеннях;
- що містяться в наказах;
- що містяться в інструкціях тощо.

Більшість адміністративно-правових норм мають імперативний характер, який проявляється у:

- прямих приписах, які зобов'язують суб'єкта діяти тільки певним чином без можливості вибору варіанту поведінки;
- у обов'язковій державній реєстрації в органах виконавчої влади;
- у наданні суб'єктові права вибору варіанту поведінки, проте не переступаючи меж поведінки, визначених нормою.

Практичне використання правил поведінки, які містяться у адміністративно-правових нормах, означає їх реалізацію. Реалізація адміністративно-правових норм здійснюється у таких формах:

- 1) **виконання** - активна поведінка суб'єктів адміністративно-правових відносин щодо виконання юридичних обов'язків (одержання паспорта, сплата податків, подання декларації);
- 2) **використання** - активна поведінка суб'єктів адміністративно-правових відносин щодо здійснення наданих юридичних прав (подання скарги, заяви);
- 3) **додержання** - пасивна поведінка суб'єктів адміністративно-правових відносин щодо дотримання заборон.
- 4) **застосування** - діяльність органів держави щодо вирішення управлінських справ і видання індивідуальних юридичних актів, які ґрунтуються на вимогах матеріальних і процесуальних юридичних норм.

Структура адміністративно-правових норм:

Структура адміністративно-правової норми - це її внутрішня побудова, визначений порядок взаємозв'язку, взаємообумовленості і взаємозалежності складових частин норми.

Адміністративно-правові норми складаються із гіпотези, диспозиції і санкції.

Гіпотеза - частина норми, яка вказує на фактичні умови, за наявності яких норма застосовується. Гіпотезу можна назвати юридичним фактом.

Наприклад: досягнувши 16-річного віку, громадянин зобов'язаний отримати паспорт; особи чоловічої статі, досягши 18-річного віку, зобов'язані з'явитися на призовий пункт тощо.

Диспозиція - частина норми, в якій сформульоване саме правило поведінки (обов'язок отримати паспорт, подати до податкової адміністрації декларацію про доходи).

Санкція - частина норми, в якій вказується на захід впливу з боку держави у випадку порушення правил передбачених нормою.

Проте, класична структура норми зустрічається досить рідко. Як правило, зустрічається двочленна структура норми (гіпотеза і диспозиція), а санкція передбачається в інших нормах (як правило, у КпАП України тощо).

Адміністративно-правові відносини - це суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами і обов'язками у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку **Особливості адміністративно-правових відносин:**

- 1) вони виникають у сфері виконавчої тобто владно-організаційної діяльності;
- 2) ці відносини виникають у зв'язку з діяльністю органів виконавчої влади;
- 3) для них характерною є наявність обов'язкового суб'єкта - органа виконавчої влади;
- 4) цей обов'язковий суб'єкт діє завжди владно, отже відносини є публічно-

владними;

5) відносини можуть виникати з ініціативи будь-якої із сторін, при цьому згода іншої сторони не є обов'язковою;

6) відносини між учасниками відносин розглядаються, як правило, у позасудовому порядку;

7) у випадку порушення однією із сторін вимог адміністративно-правових норм, вона відповідає перед державою у особі її органів (як правило, органів виконавчої влади).

Види адміністративно-правових відносин:

1) залежно від функцій, які виконуються:

- регулятивні;
- правоохоронні;

2) за адміністративно-правовим статусом суб'єктів, що беруть участь у правовідносинах:

- між вищестоящими і нижчими суб'єктами (вертикальні);
- між непідпорядкованими суб'єктами управління (горизонтальні);
- між органами виконавчої влади і підпорядкованими підприємствами, установами, організаціями;

- між органами виконавчої влади і непідпорядкованими підприємствами, установами, організаціями.

- між органами виконавчої влади і структурами місцевого самоврядування;

- між органами виконавчої влади і об'єднаннями громадян;

- між органами виконавчої влади і громадянами;

3) залежно від галузевої залежності:

- матеріальні;
- процесуальні;

4) за змістом:

- у сфері загального управління;
- у сфері галузевого управління;
- у сфері міжгалузевого управління;

5) за галузевою діяльністю:

- у галузі економіки;
- у галузі адміністративно-політичній;
- у галузі соціально-культурній.

6) за механізмом захисту:

- що захищаються у судовому порядку;
- що захищаються у адміністративному порядку;

Адміністративно-правові відносини традиційно складаються із: суб'єктів, об'єктів та змісту, як сукупності прав та обов'язків сторін.

